

Mūsų tikslas – tapti nedaloma pilietine visuomene, pasiryžusia kartu kurti savo valstybę

Jolita ŠEDAUSKIENĖ

Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisija (toliau – Komisija) šiais metais paminėjo savo veiklos 26-erių metų sukaktį. Ši Komisija veikia Seime ir yra sudaroma Seimo kadencijos laikotarpiui Seimo nutarimu iš 20 narių: 10 Seimo narių, deleguotų pagal proporcinio Seimo frakcijų atstovavimo principą, ir 10 Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (toliau – PLB) atstovų, deleguotų geografiniu principu. Komisijai vadovauja du pirmininkai, vienas – Seimo narys, antrasis – PLB atstovas. Prasidėjus naujojo Seimo ir naujos Komisijos darbo kadencijai apie svarbiausius darbus ir Komisijos ateities perspektyvas kalbamės su Komisijos pirmininkais – Seimo nare Dalia Asanavičiūte ir teisininku Jonu Bružu (išrinktas PLB).

Esate Komisijos pirmininkai, abu netrumpą laiką gyvenę ir dirbę užsienio valstybėse. Ar ilgas Jūsų kelias iki šios komisijos pirmininko (-ės)? Kas paskatino eiti šiuo keliu? Kaip pavyko išlaikyti prigimtinį ryšį su tėvyne?

Asanavičiūtė. Jungtinėje Karalystėje gyvenau septynerius metus. Nuolat būnant toliau nuo Tėvynės, lyg pradedi labiau ją mylėti. Tau rūpi, kad užsienyje gyvenantys lietuviai ir ateinančios kartos išsaugotų meilę Lietuvai, savo kalbą, kultūrą. Todėl visuomeninė savanoriška veikla po darbo valandų, pavogus laiką iš šeimos, man atrodė prasminga ir naudinga. Buvau išrinkta Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės pirmininke. Lietuvių būrimas, šeštadieninių ar sekmadieninių lituanistinių mokyklų augimas ir klestėjimas, nacionalinių švenčių

minėjimai – širdį glostantis rezultatas, kurio siekiau dalyvaudama bendruomenės veikloje. Taip mano ryšys su Lietuva ne tik nenutrūko, bet vis stiprėjo. Padėjau ir kitiems šį ryšį išlaikyti. Pasaulio Lietuvių Bendruomenė praėjusios Seimo kadencijos Komisijoje išrinko mane nario pavaduotoja. Dalyvavau beveik visuose Komisijos posėdžiuose, skaičiau pranešimus, ruošiau rezoliucijas, todėl pats Komisijos darbas ir jos specifika man buvo žinomi, o Komisijos nauda ir prasmė labai aiškiai suvokiama.

Pati Komisija Seime veikia jau dvidešimt šešerius metus. Per tą laiką nuveikta tikrai daug prasmingų darbų, pasiekta nemažai svarbių užsienio lietuviams tikslų. Todėl dar rinkimų laikotarpiu, rašydama partijos programos, skirtos diasporai, dalį, pasistengiau, kad joje būtų numatytas šios Komisijos ir Užsienio lietuvių reikalų koordinavimo komisijos išsaugojimas bei veiklos tęstinumas. Man tapus Seimo ir didžiausios Seimo TS_LKD frakcijos nare, pirmą kartą šios Komisijos egzistavimui nekilo grėsmė ir nebebuvo keliami komisijų reikalingumo klausimai. Šioje kadencijoje tapau Komisijos pirmininke jau kaip Seimo narė. Todėl noriu padėkoti buvusiems Komisijos pirmininkams Antanui Vinkui ir dr. Rimvydui Baltaduoniui už aukštai iškeltą šios Komisijos darbo kartelę. Kartu su PLB atstovaujančiu Komisijos pirmininku Jonu Bružu stengsimės ją išlaikyti kartu su diaspora, veikdami tikslingai ir siekdami užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo.

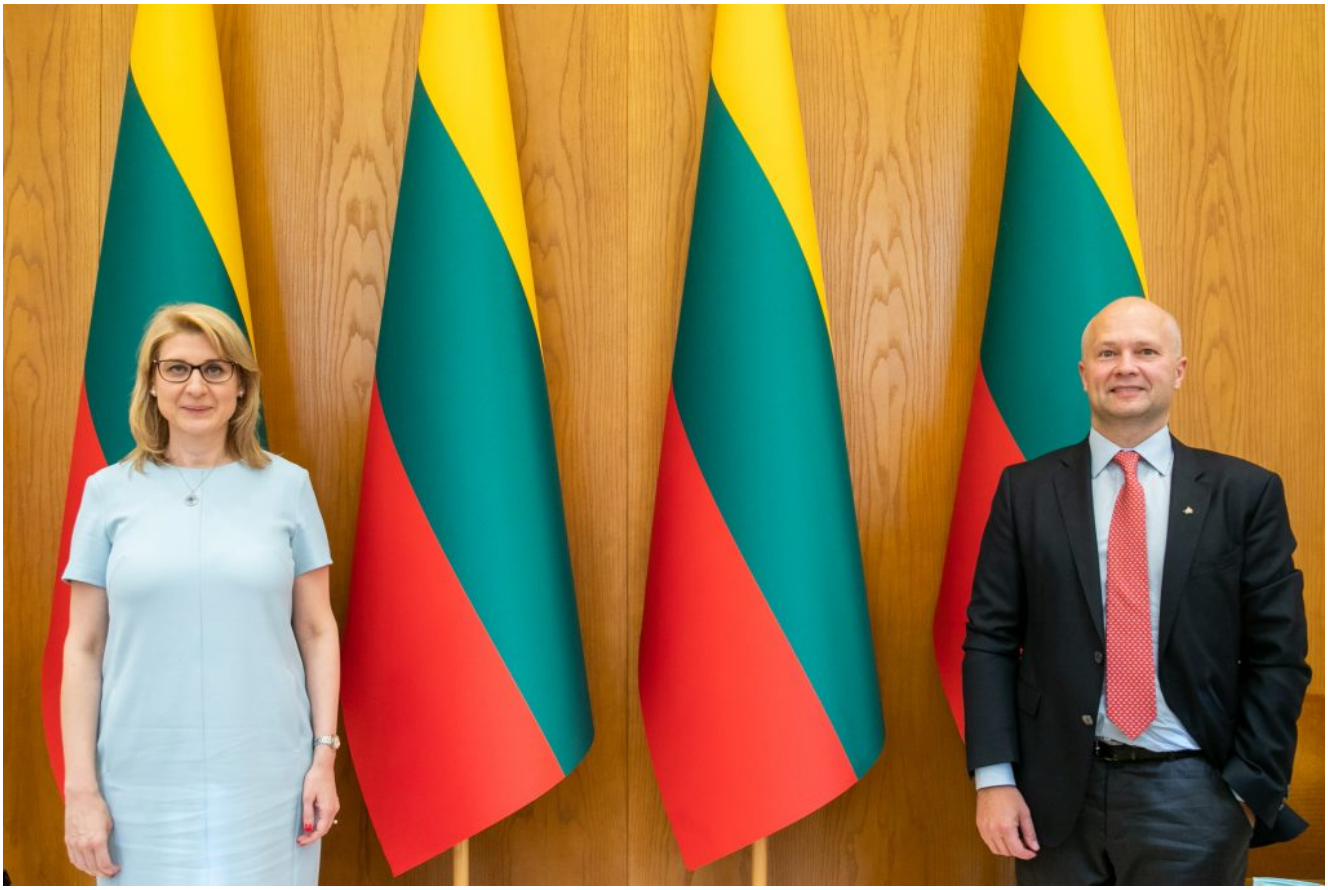

D.Asanavičiūtė ir J.Bružas. Nuotr. D.Barysaitės.

Bružas. Mano prigimtinis ryšys su Tėvyne niekada nebuvo nutrūkęs. Prieš daug metų, dar Lietuvoje, pradėjau dirbti tarptautinėje kompanijoje, kurioje dirbu iki šiol. Joje dirbdamas tobulėjau profesinėje srityje, plėtėsi mano darbo geografija bei veiklos sritys pasauliniu mastu. Dirbdamas toje pačioje kompanijoje gyvenau penkiose užsienio šalyse, ilgiausiai iš jų – Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur yra pagrindinė kompanijos būstinė. Nuolat jaučiausi esąs savo namuose: ir Lietuvoje, ir Amerikoje. Nuo pat gyvenimo Amerikoje pradžios buvau Pasaulio lietuvių centro (PLC) Lemonte (Čikagos apylinkėse) valdybos ir tarybos nariu. Šis centras po savo stogu glaudžia dešimtis lietuviškų organizacijų – švietimo, religinių, sporto, kultūros, labdaros fondus ir kt. Jis yra vienas iš pagrindinių Čikagos lietuvių pamėgtų traukos taškų, įsigytas ir išlaikomas bendruomenės lėšomis.

Mes, lietuviai, esame viena iš nedaugelio pasaulio tautų, kurių bendruomenės pasklidę po įvairiausius pasaulio kampelius. Išlaikėme savo tapatybę todėl, kad esame gana vieningi. Ta savo tapatybe esame stiprūs ir kartu trapūs dėl didelės asimiliavimosi rizikos. Aš didžiuojuosi savo tauta ir džiaugiuosi būdamas jos dalimi. Pasauliui tampant vis atviresniam, siekiant, kad tauta išliktų – labai svarbu išlaikyti lietuvių ryšį su tauta ir valstybe. Labai svarbus kiekvieno noras priklausyti būtent mūsų tautai, t. y. būti tikru lietuviu. Tai mane paskatino siekti,

kad išlaikytume mūsų tapatybę ir vienybę ateities kartoms. Ateina laikas, kai norisi atsidėkoti, ką nors duoti savo valstybei, savo tautai. Mano atveju – tai mano žinios, patirtis, kurias geriausiai galiu pritaikyti Komisijos veikloje, ir laikas, kurį skiriu Komisijos darbui.

Kokiais pagrindiniais bruožais galėtumėte apibūdinti komisijos darbą ką tik prabėgusios Seimo pavasario sesijos metu?

Asanavičiūtė. Nors pati sesija buvo neįprasta – vyko nuotoliniu būdu, o posėdžiai išdėlioti mėnesio intervalais, bet ji buvo darbinga, tęsianti praeitos Seimo kadencijos Komisijos darbus. Nagrinėjome svarbias pasaulio lietuviams temas – lituanistinio švietimo būklę ir finansinį rėmimą, internetinio balsavimo Pasaulio lietuvių vienmandatėje rinkimų apygardoje įgyvendinimo eigą, efektyvesnį konsulinių paslaugų teikimą, tremtinių ir jų palikuonių padėtį Rusijoje. Ir, žinoma, pradėjome pasiruošimo darbus pilietybės išsaugojimo referendumui.

Bružas. Manau, Komisijos darbas buvo tikrai efektyvus ir vaisingas. Džiaugiuosi, kad pavyko greitai apsispręsti ir sutarti dėl darbo organizavimo. Jau nuo pat sausio pradėjome dirbti nagrinėdami Dalios Asanavičiūtės jau išvardintomis užsienyje gyvenantiems lietuviams prioritetines temas. Buvo priimtos šešios rezoliucijos, jos perduotos atitinkamoms valstybės institucijoms, kai kurie siūlymai jau įgyvendinti. Ši sesija išties buvo kitokia, lyginant su praeitų kadencijų Komisijų sesijomis – dėl pandemijos viską organizavome ir dirbome nuotoliniu būdu. Nors dar nebuvome asmeniškai visi susitikę, kad geriau vieni kitus pažintume, bet mus gaubia labai geranoriška ir darbinga atmosfera.

Komisijos posėdis 2021 m. birželio 16 d. Nuotr. D.Barysaitės

Kokius svarbiausius pradėtus ar daugiausiai energijos pareikalavusius darbus per šią sesiją galėtumėte išskirti? Gal jau pavyko kai ką ir įgyvendinti? O gal kai kurių darbų pradžia buvo ypač veržli?

Asanavičiūtė. Darbą pradėjome labai šventiškai – nuo 26-erių Komisijos darbo metų paminėjimo ir Deklaracijos dėl svaraus Pasaulio Lietuvių Bendruomenės ir visos lietuvių diasporos indėlio pripažinimo siekiant Lietuvos laisvės. Tada prasidėjo rimtas darbas – svarbių užsienio lietuviams klausimų spendimas, pareikalavęs daug pastangų ir energijos. Ypač svarbi ir iki šiol neišspręsta problema – dėmesys ir parama lituanistiniam švietimui užsienyje. Jau registravau Švietimo įstatymo pataisą, kuria būtų numatytas dalinis tokių mokyklų rėmimas ir testavimo sistemos sukūrimas. Tikiu, kad Seimas palaikys šį siekį, nes tai yra numatyta ir Vyriausybės programoje. Sparčiai judame link internetinio balsavimo įgyvendinimo užsienio lietuviams. Dalyvauju Rinkimų sistemos peržiūros darbo grupėje, kurioje kuruoju internetinio balsavimo temą, ir esu paruošusi įstatymo pataisas, kurias priėmus Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) būtų įgalinta šį balsavimą įgyvendinti. Susitikimo su naująja VRK pirmininke Jolanta Petkevičiene metu aptarėme šio svarbaus balsavimo būdo įdiegimą. Dabar tam yra ypač palankus metas, kadangi pirmą kartą pavyko gauti ir politinį pritarimą, todėl su

rinkimais susijusius įstatymų pakeitimus planuojama priimti jau Seimo rudens sesijoje.

Pavyko priimti įstatymo pataisas, kuriomis leista užsienyje gyvenantiems lietuviams pandemijos laikotarpiu užsisakyti asmens dokumentą neatvykstant į diplomatinę atstovybę. Seime pateikimo stadijoje didelio palaikymo sulaukė mano registruotas Pilietybės įstatymo Nr. XI-1196 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo įtvirtinama asmens, iki 1940 m. birželio 15 d. turėjusio Lietuvos Respublikos pilietybę, sąvoka. Tai svarbus pakeitimas Pietų Amerikoje gyvenantiems lietuviams ir litvakams. Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos ir Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos prašymu 2022 metus Seimas paskelbė Lietuvos jaunimo metais, kas tikrai padės tiek Lietuvos, tiek užsienio jaunimą dar labiau įtraukti į Lietuvos pilietinį ir politinį gyvenimą. Sveikinu Seimo pritarimą komisijos siūlymui pateikimo stadijoje 2023 metus paskelbti Tremtinių ir politinių kalinių metais. Galutinis sprendimas dėl to bus priimtas taip pat Seimo rudens sesijoje.

Kartu su Krašto apsaugos ministerija (KAM) pavyko Seime surengti tarptautinę konferenciją, kurioje buvo aptarta privalomoji ir alternatyvioji karo tarnyba užsienio lietuviams. Buvo išnagrinėtos galimybės sudaryti sąlygas užsienio lietuviams atlikti privalomąją karo tarnybą užsienio valstybėse.

Ir labai svarbu, kad jau pradėjome ruoštis pilietybės išsaugojimo referendumui, kuris tikriausiai vyks 2024 metais kartu su Prezidento rinkimais. Išanalizavome buvusio referendumo klaidas ir numatėme reikalingas sąlygas sėkmingam ateities referendumui.

Bružas. Manau, visos temos, kuriomis diskutavome ir priėmėme rezoliucijas, yra labai svarbios lietuvių bendruomenėms pasaulyje. Judame tikrai teisinga kryptimi. Inicijavome darbus dėl balsavimo internetu įgyvendinimo besiruošiant 2024 m. rinkimams ir galimam referendumui dėl Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo, siūlėme Seimui ir Vyriausybei Pilietybės įstatymo tobulinimo, konsulinių paslaugų gerinimo ir skaitmenizavimo galimybes, prašėme suaktyvinti pagalbą grįžtantiems tremtiniams. Maloniai stebina Lietuvos pažanga ir tolimesni valstybės institucijų planai vis labiau skaitmenizuoti valstybės paslaugas bei dokumentų išdavimą, tokiu būdu darant juos paprasčiau ir greičiau prieinamus Lietuvos Respublikos piliečiams užsienyje.

Pabrėžėte lituanistinio švietimo užsienyje svarbą, laikote jį vienu iš savo prioritetų. Viešoje erdvėje nuolat girdima, kad tokio proveržio šioje srityje dar nėra buvę. Lūkesčių daug, pasiryžimo juos pateisinti dar daugiau. Kaip pavyko taip pasistūmėti, suburti lituanistinių mokyklų mokytojus į asociaciją? Kur tos lyderystės ir proveržio paslaptis?

Asanavičiūtė. Pagrindinė priežastis – noras matyti išsaugotą lietuvybę tarp užsienio lietuvių. Jokia paslaptis, kad tik apie 6% užsienyje gyvenančių vaikų lanko lituanistines mokyklas. Tik maža dalis tėvų skiria dėmesio lietuvių kalbos, kuri yra labai savita ir ypatinga, išsaugojimui. Todėl dar prieš nuspręsdama kandidatuoti Seimo rinkimuose užsibrėžiau sau tikslą – ieškoti būdų tinkamai įvertinti tose mokyklose dirbančius mokytojus, motyvuoti tėvus ir garsinti lituanistinio švietimo svarbą. Dar būdama Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės pirmininke spaudoje daug kalbėjau apie lituanistinių mokyklų svarbią misiją ir pirmą kartą net Lietuvoje tai tapo linksniuojama, žinoma, nebeliko ir klausimo, ar tikrai jas reikia remti. Pagalbą jų plėtrai pavyko įtraukti į Vyriausybės programą. Subūrę lituanistinių mokyklų atstovus kartu dirbome keturis mėnesius ruošdami rėmimo schemą, numatomus kriterijus. Pasiektas rezultatas buvo pristatytas ne tik komisijoje, bet ir Seime, Seimo Švietimo ir mokslo komitete, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje. Kartu su ministerija paruošėme įstatymo projektą, kurį pasirašė 21 visų Seimo frakcijų narys. Patį įstatymo projektą Seime greičiausiai svarstysime rudenį. Jeigu pavyks suderinti dar rudenį ir pokovidinis biudžetas leis, jau nuo 2022 mokslo metų mokyklos turėtų pajusti rezultatus. Pesimistinis variantas – 2023 metų ruduo.

Komisijos pirmininkai susitiko su Seimo Pirmininke Viktorija Čmilytė-Nielsen. Nuotr. D.Barysaitės

Įvardijote pilietybės išsaugojimo klausimą kaip vieną svarbiausių. Kodėl užsienyje gyvenantiems tautiečiams Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo klausimas toks svarbus? Kodėl jiems nepakanka tiesiog prigimtinio tautinio ryšio su Lietuva?

Bružas. Pilietybė yra svarbiausias ir stipriausias prigimtinis ryšys, koks tik gali būti tarp žmogaus, tautos ir valstybės, su teisėmis ir pareigomis. Natūralu, kad žmonės nenori to ryšio prarasti. Kalbant vaizdžiai, būti piliečiu ar tiesiog išlaikyti tautinį ryšį su Lietuva – tai kaip grįžti į savo namus ar „grįžti namo“ pas tetą ar dėdę, kur esi tikrai laukiamas ir mielas, bet reikia kvietimo, leidimo ar prašymo, nes tiesiog nesi šeimininkas. Juk „šeimininkavimas“ ateina ne tik su teisėmis, bet ir pareigomis savo valstybę ginti, remti, mokėti mokesčius. Taip jau susiklostė, kad Lietuva yra diasporinė valstybė, gana didelė tautos dalis gyvena už Lietuvos ribų, skirtingose šalyse dėl įvairiausių priežasčių. Lietuviai yra viena iš nedaugelio tautų, kurios per šimtmečius išlaikė tautos tapatybę, išsaugotas stiprus ryšys tarp Lietuvoje gyvenančių lietuvių ir diasporos, nepaisant karų, tremčių, emigracijos bangų, „geležinės uždangos“ ar okupantų pastangų suskaldyti tautą. Lietuviai visada, kad ir kur gyventų, prasmingai dalyvavo tautos ir Lietuvos valstybės

politiniame, kultūriniame ir ekonominiame gyvenime, o užsienio lietuviai ženkliai prie viso to prisidėjo ir prisideda. Tad galime formuluoti šį klausimą ir iš kitokios pusės – ar Lietuvai paranku prarasti savo piliečius? Juk net ir ne visada teigiamai linksniuojami „ekonominiai emigrantai“ yra šiandieninio Lietuvos ūkio ir finansų dalis, kuri padeda išlaikyti savo tėvus, senelius, pritraukia į Lietuvą investicijas…

Esate darbo grupės rinkimų sistemai tobulinti narė, o viename iš Komisijos posėdžių apie internetinį balsavimą Jūsų kvietimu dalyvavo Estijos Rygikogo Finansų komiteto pirmininkas Erkis Savisaaras ir dalinosi Estijos patirtimi, nes ten jau keturi rinkimų ciklai praėjo turint galimybę balsuoti ir internetu. Ar tokia balsavimo galimybė telkia tautiečius užsienyje? Ar tai tikrai paskatins juos domėtis Lietuvos gyvenimu?

Asanavičiūtė. Internetinis balsavimas – jau gerą dešimtmetį svarbi tema užsienio lietuviams. Nepakankamai pažengusios technologijos, saugumo neužtikrinimo baimė ir politinės valios stoka nesudarė galimybės šį tikslą įgyvendinti. Šiuo metu tikrai daug dirbama Seime ruošiant teisinę bazę, o tada jau estafetė bus perduota Vyriausiajai rinkimų komisijai. Sunku būtų lyginti Lietuvos ir Estijos patirtį ir įvertinti pastarosios naudą Lietuvai. Estija turi labai nedidelę diasporą, jų internetinio balsavimo diegimo akstinas buvo ne diasporos pritraukimas ar pilietiškumo skatinimas. Mūsų pagrindinis internetinio balsavimo diegimo tikslas – lengvesnis ir prieinamesnis balsavimas užsienyje esantiems Lietuvos Respublikos piliečiams. Žinome, kokia gausi ir išsibarsčiusi po visą pasaulį ra mūsų diaspora, o internetinis balsavimas turėtų palengvinti balsavimo procedūrą, paskatintų lietuvius balsuoti ir lartu palengvintų diplomatinių atstovybių darbą. Taip pat vykstant balsavimui dviem turais kai kuriose valstybėse balsavimo biuleteniai pasiekia rinkėją per vėlai. Todėl internetinis balsavimas pagausintų antro turo balsuotojų skaičių ir, be abejonės, sudomintų jaunimą, kuris ypač imlus naujovėms. Būtume išmani ir diasporai draugiška valstybė.

Viename pirmųjų Komisijos posėdžių diskutavote apie konsulinių paslaugų teikimo gerinimą ir skaitmenizavimą, taip pat prašėte įkurti Lietuvos ambasadas ar konsulatus tose šalyse, kur jų nėra. Kuriose šalyse, Jūsų nuomone, labiausiai reikėtų Lietuvos atstovybių, kur stebite didžiausius poreikius ar specifines problemas?

Bružas. Manau, Užsienio reikalų ministerija turėtų spręsti, kokiose šalyse turėtų

būti Lietuvos ambasados ir konsulatai dėl įvairių priežasčių – politinių ir ekonominių, taip pat ir dėl piliečių bei tautiečių reikalų, tačiau manau, kad, žiūrint iš pasaulio lietuvių bendruomenės pusės, būtų tikrai svarbu turėti nors vieną ambasadą Pietų Amerikoje, kuri yra savitas ir svarbus pasaulyje geopolitinis regionas, ir ten turime nemažas lietuvių bendruomenes; kitas regionas – tai Azija, kuri yra reikšminga dėl sparčiai augančių ekonominių ir verslo ryšių, Azijos valstybių įtakos didėjimo pasaulio politikoje bei ten gyvenančių ir besidarbuojančių lietuvių gausėjimo. Štai neseniai į Pasaulio Lietuvių Bendruomenės šeimą įsiliejo lietuvių bendruomenės iš Singapūro ir Vietnamo.

Po posėdžio, spaudos konferencijoje. Nuotr. O.Posaškovos.

Į pirmąjį Komisijos posėdį pakvietėte iki Jūsų dirbusius keturių kadencijų Komisijos pirmininkus pasidalyti patirtimi. Sulaukėte jų nuoširdaus palaikymo ir palinkėjimų. Iki Jūsų dirbę Komisijos pirmininkai Antanas Vinkus ir dr. Rimvydas Baltaduonis labai simboliškai perdavė jums estafetę. Kokius matote pagrindinius Komisijos darbus ateityje?

Bružas. Planuojame ir toliau tęsti ankstesnių Komisijų mums perduotus darbus sprendžiant pilietybės išsaugojimo, balsavimo internetu diegimo, lituanistinio

švietimo plėtros klausimus. Ypač aktuali tema – „Grįžtanti Lietuva“, ji apimtų ne tik žmonių grįžimą fiziškai, bet ir širdimi. Tai būtų tokia Lietuvos demografijos ir migracijos politika bei sąlygų grįžti į Lietuvą sudarymas, kuris atspindėtų šiandienines verslo, darbo aplinkos ir gyvenimo realijas, kai žmonės gali gyventi ir dirbti skirtingose valstybėse tuo pačiu metu. Aktuali šiandienos tema – ryšiai su lietuviais ir pagalba jiems kritiniuose, „karštuosiuose“ taškuose, kur tautiečiai yra atsidūrę sudėtingose teisinėse ar politinėse situacijose, kaip antai Venesueloje, Baltarusijoje ir Ukrainoje. Didžiuojamės ir džiaugiamės Lietuvos pagalba perkeliant ir integruojant lietuvius iš Venesuelos, kurioje kyla grėsmė net žmonių gyvybėms. Rudenį svarstysime ryšių tarp lietuviškų verslų stiprinimo, Globalios Lietuvos programos įgyvendinimo dirbant kartu su Užsienio reikalų ministerija, pilietiškumo skatinimo, diasporos įsitraukimo į Lietuvos gyvenimą didinimo, tapatybės išsaugojimo, etninės kultūros puoselėjimo, išskirtinio Lietuvos įvaizdžio kūrimo, istorinės atminties išsaugojimo, kultūros sklaidos klausimus. Juk neatsiejama Lietuvos kultūros dalis yra išeivijos kūrėjai ir jų nuopelnai garsinant lietuvių tautą ir valstybę.

Tampa aktualus Lietuvos saugumo klausimas **–** kibernetinio ir fizinio. Nuo seno lietuvių bendruomenės užsienio valstybėse daug prisidėdavo skatinant tų valstybių valdžios žmones palaikyti ir ginti Lietuvos interesus. Nepamirštamos Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių bendruomenės, šiemet mininčios savo 70-metį, akcijos ir veiksmai palaikant ir pripažįstant Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą bei stojimą į NATO.

Asanavičiūtė. Kaip užsienyje gyvenusi, galiu drąsiai pasakyti, kad mums rūpi ne tik tai, ką Lietuva gali duoti, norėdama išlaikyti ryšį su savo piliečiais, gyvenančiais už Lietuvos ribų, bet ir ką mes galime duoti Lietuvai. Todėl Komisijos tikslai – stiprinti ekonominius saitus, kultūrinius ryšius, dalytis gerąja patirtimi ir teikti ekspertinę pagalbą įvairiais klausimais. Norime tiesti tiltus tarp Lietuvos ir savo diasporos, skatinti pilietiškumą ir, galų gale, tapti Viena Tauta **–** nedaloma pilietine visuomene, pasiryžusia kartu kurti savo valstybę.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.